

2010: UNA ODISSEA EUROPEA

Jaume Masdéu

Al film *2001: Una odisses de l'espai*, de Stanley Kubrick, el superordinador HAL vol substituir els humans, quan arriba a la conclusió que són éssers inferiors. Si hem de creure els comentaristes més crítics, l'endemà de la cimera de Niça un HAL de la Unió Europea també hauria provat de substituir-los.

Però, realment, el Tractat de Niça és el fracàs clamorós que diuen o és un èxit que peca de discreció? Cap o mena? Es dilueix, la Unió Europea, o s'adapta a una nova era, indispensable per a la gran ampliació? Més que respondre una per una aquestes preguntes, el relat següent és un hipotètic dibuix de la Unió Europea d'aquí a deu anys, fet a partir de treballs de *think tanks*, com el Centre For European Reform, i d'observacions acumulades en un seguiment diari del funcionament comunitari. Un dibuix de política-ficció sobre l'odissea de l'Europa del 2010, traçat amb la impunitat d'un horitzó relativament llunyà.

Començava a clarejar i aquells senyors poderosos i estirats encara no sortien. El dia 4 de desembre del 2010 a la matinal encara restaven enclaustrats al Palau d'Europa de Brussel·les, el nou edifici aixecat amb diners comunitaris, quan la ciutat fou designada seu permanent de totes les cimeres de la Unió Europea. El 2002 es va acabar el circ itinerant que portava els caps d'estat i de govern –i al darrere periodistes, manifestants i policies– a visitar ara una ciutat europea, ara una altra. Ara les cimeres tenen un escenari únic: Brussel·les. En canvi, hi ha costums que perduren, com les reunions inacabables cada vegada que sobre la taula hi ha una decisió sensible. I aquesta és sensible de veritat: l'entrada de Turquia a la Unió Europea. Els quinze socis que iniciaven la dècada ja s'han convertit en vint-i-sis, el mapa de la Unió s'ha eixamplat significativament

cap a l'est. Polonesos, hongaresos i txecs, els primers d'entrar-hi, ara ja es donen aires de veterans davant els romanesos que només fa dos anys que són a la casa. Una ampliació contínua que l'opinió pública ha anat paint. Però Turquia és un cas diferent.

És cert que a Turquia han canviat moltes coses. Ankarà ha accelerat els progressos polítics i econòmics que l'han acostada a passos de gegant als estàndards europeus. Però un país musulmà d'aquestes dimensions i amb un passat recent ple de violacions dels drets hu-

“Les autonomies tindran un delegat d'alt nivell dins la representació espanyola a la Unió Europea.”

mans intranquil·litzada molta gent. Més encara quan salta a la vista que, amb una població que aquest 2010 ja ha superat de llarg els 70 mil·lions d'habitants, seria el segon país amb més pes a les votacions, només darrere d'Alemanya.

El Consell Europeu, el presideix el primer ministre lituà. Abans això hauria multiplicat les preguntes sobre la capacitat dels petits països de dirigir la Unió. Però les presidències ja no són el que eren. El paper que tenen s'ha reduït a un estatut gairebé simbòlic, roden cada mes i s'ocupen principalment del protocol. És el secretariat internacional el que ha guanyat pes fins a controlar l'agenda de les reunions. En el moment que, per evitar que un país hagués d'esperar-se

tretze anys a presidir, es va escurçar el període de presidència a un mes, la capacitat organitzativa va passar d'una manera definitiva a mans del secretariat internacional.

En qüestió de diners, Varsòvia s'ha convertit en la successora de Madrid. En la discussió que ja ha començat de les perspectives financeres dels anys 2013-2020, Espanya hi va de bracet, per primera vegada, amb Alemanya: és dels països que es neguen a pagar més diners. En canvi, al davant hi ha una Polònia que es troba, com l'Espanya del 86, endarrerida respecte de la mitjana europea i amb una gran necessitat de disposar del mannà de Brussel·les, l'anomenat fons estructural. Sovint se sent dir que els polonesos són fins i tot pitjors que els espanyols, recordant la fama de negociadors durs que s'havien guanyat els governs de Madrid. Però per a Varsòvia és més difícil: ja no té dret de vet; ara tot es decideix per majoria.

Canvis polítics i arquitectònics.

La progressiva entrada de nous socis a la Unió hi ha imposat canvis de tota mena. També d'ordre arquitectònic. Les sales, com més va més grans, on ara s'allotgen vint-i-sis països s'han convertit en petits hemicicles perquè hi hagi espai per a tothom.

El Consell Europeu, la reunió dels caps d'estat i de govern, que ara ja es fa cada dos mesos, és l'autèntica autoritat estratègica, que traça les grans directrius i encarrega al Consell d'Afers Generals, que coordina el treball dels consells de ministres, que les apliqui. També aquest Consell d'Afers Generals s'ha transformat. Ja no el formen, com abans, els ministres d'afers estrangers (amb la contradicció flagrant d'encarregar als responsables de la política exterior uns afers cada dia més interns, els de la Unió), sinó els vice-primers ministres, perquè aquest consell tingui la capacitat de decisió que requereixen els nous poders de què disposa.

Cimera de Nica del passat 6 de desembre. En el futur es preveu que el pols entre països grans i petits desaparegui i s'imposi un directori dels països grans, més alguns dels petits fundadors de la UE que, ja sense dissimular, es citaran pel seu compte per planificar les iniciatives de la Unió.

El directori dels grans. En un club de vint-i-sis estats, la realitat quotidiana ha acabat imposant un directori dels països grans que, ja sense dissimular, es reuneixen pel seu compte per planificar les iniciatives. D'aquest directori, en formen part els quatre grans, Alemanya, França, el Regne Unit i Itàlia; els dos quasi grans, Espanya i Polònia; i tres més, Bèlgica, els Països Baixos i el Luxemburg que, a títol de fundadors, hi han obtingut entrada. Les periòdiques protestes contra el dirigisme d'aquests directori no en limita pas la influència, tanmateix.

El Parlament europeu ha esdevingut bicameral. La cambra baixa, amb vuit-cents eurodiputats elegits en llistes europees, i el senat, convertit en una representació dels parlaments de cada país, i que va adquirint cada vegada més força, perquè demostra molta més disciplina i organització que no la mastodòntica i ingovernable cambra baixa.

La Comissió Europea, l'executiu comunitari, amb vint-i-sis membres, s'ha convertit en un organisme molt difícil de dirigir. S'han atorgat poders gairebé

absoluts al president, que teòricament pot cessar sense donar explicacions als comissaris que té a les ordres, però que rarament gosa fer-ho per por de la reacció furibunda del país del cessat. És per això que els comissaris rebels hi continuen sovintejant i, sabedors que tenen el suport del seu país, no cedeixen fàcilment a les pretensions del president de torn.

Menys pàgines i més soldats. La política agrícola s'ha transformat profundament. La pressió dels governs per aturar l'augment constant de les despeses agrícoles, que absorben la meitat del pressupost en una Europa que cada dia girava més l'esquena al camp, ha acabat amb una solució dolorosa i radical: cada país es fa càrrec del 50% del pressupost agrícola. Una decisió crítica que posa en qüestió els fonaments mateixos de la Unió, en la mesura que torna a cada estat la política comuna que havia estat la base sobre la qual s'havia construït tot l'edifici comunitari. En la dècada dels 50 i 60, quan es va posar en marxa, Europa era encara una societat rural, i el record de la fam hi era fresc.

En canvi, a l'Europa del segle XXI, l'agricultura és sinònim del passat.

La Unió ja destina un pressupost específic a defensa, que cada any augmenta. Els polítics tenen cura de precisar que no es tracta de crear cap exèrcit europeu, però el fet és que la Força de Reacció Ràpida ja ha passat el baptisme de foc en múltiples missions. Ha col·laborat en les últimes pacificacions d'uns Balcans finalment estables i s'ha especialitzat en nombroses operacions d'ajuda humanitària en les catàstrofes que periòdicament assolien una Àfrica que es manté en un perenne subdesenvolupament.

El poder alemany. D'aquesta Europa de vint-i-sis membres, Alemanya n'és la primera potència. Per evitar que aquesta primacia porti a una crisi, els successius cancellers segueixen al peu de la lletra el lema d'un dels seus predecessors, Helmut Kohl, l'home que en setze mesos perdé la fama d'estadista adquirida durant setze anys: actuar sempre amb discreció i no gallejar mai de les victòries.

Un savi consell per a no ferir ningú, especialment la hipersensible França,

El president espanyol, José María Aznar, i el primer ministre belga, Guy Verhofstadt, a la cimera de Níça on es va perfilar el futur de la UE per a l'ampliació de 15 a 26 estats. En el futur es preveu que Espanya esdevingui un dels països que no vulgui pagar gaire als fons estructurals.

que malda per estar a l'altura. És una França marginalitzada, penalitzada pels seus pecats gaullistes, que paga l'oposició a la globalització i l'etern sentiment antiamericà.

El Regne Unit ha fet grans passos per integrar-se al continent, però continua essent evident que una illa és una illa. Els euroscèptics ja no critiquen la moneda única. L'èxit de l'euro i els beneficis de la incorporació del Regne Unit a la unió monetària els han deixat sense arguments. En canvi, mantenen les advertències contra el superstat en què es pot convertir Europa i el perill que es creï un exèrcit europeu. "Els nostres soldats han d'estar disposats a morir per Brussel·les?" és una portada que es repeteix regularment als tabloides britànics.

Europa no enamora. Les institucions europees han superat la prova del creixement i, amb vint-i-sis membres, funcionen bé. Però arrossegueu el llast de sempre: manca de caliu popular. És un invent creat des de dalt, i mantingut sempre des de dalt, amb alguna consulta esporàdica a la població. La gent l'accepta perquè ha demostrat eficàcia, però no l'estima. Té himne i bandera, però no

enamora. Temps era temps ja no els va seduir la primitiva CECA, tampoc no els apassionà la CEE, ni els captivà la UE, ni la de quinze estats ni la de vint-i-sis. Les eleccions europees obtenien uns percentatges tan baixos de participació que han acabat fent-se el mateix dia que les legislatives de cada estat.

Després d'uns inicis vacil·lants, l'euro es consolidà com un valor fort per a representar Europa al món i com un element bàsic per a estendre el concepte abstracte de construcció europea als àmbits més quotidians. Si bé Europa no enamora, sí que, gràcies a l'euro, el ciutadà se sent més europeu que mai.

El directori dels grans ha demostrat que, si bé peca de dirigista, com tot directori, en canvi sap fer funcionar la màquina. És el producte d'una nova generació de polítics pragmàtics, poc ideològitzats, com Blair, Schroeder o Aznar i els seus successors que, havent pres el relleu dels Kohl-Mitterrand, van substituir l'antic mètode Monnet pel lideratge directe dels primers ministres; per construir l'Europa dels vint-i-sis els pragmàtics van substituir els visionaris.

Les regions al poder. L'any 2010 els estats continuen essent els actor deci-

sius, però una part de les prerrogatives que tenien ha passat a mans de les regions. D'ençà de la reforma del 2004, forçada pels *lander* alemanys, són directament les regions les que gestionen moltes de les activitats que fins llavors tenien els estats. Són les regions les que controlen les ajudes comunitàries, sense passar pel govern central, com havia estat la norma fins aquella data.

A l'Espanya autonòmica, la reforma hi va reobrir el debat sempre sensible del repartiment de competències. Només quan es van acabar de nou les majories absolutes i van caldre coalicions per a governar l'estat, hi va ser factible aquesta reforma interna de les competències.

També s'ha fet realitat finalment la participació de les autonomies hispàniques en els consells de ministres comunitaris, a l'estil d'allò, que des de molt abans, ja practicaven alemanys i belgues. Aquestes autonomies tenen un delegat d'alt nivell dintre la representació espanyola a la Unió Europea, i als Consells de Ministres, el conseller regional hi substitueix a vegades el ministre de torn, de manera que hi té la representació de l'estat.